

ÉRETTSÉGI VIZSGA • 2020. október 21.

TÖRTÉNELEM

EMELT SZINTŰ ÍRÁSBELI VIZSGA

JAVÍTÁSI-ÉRTÉKELÉSI ÚTMUTATÓ

EMBERI ERŐFORRÁSOK MINISZTERIUMA

Útmutató az írásbeli vizsgafeladatok javításához

A dolgozatot **piros színű tollal kell javítani az alábbiak szerint.**

1. Jó válasz	✓
2. Hiány(osság)	√
3. Nem tartozik a megoldáshoz, túllépi a terjedelmet	[]
4. Hiba, tartalmi tévedés (aláhúzás egy vonallal)	_____
5. Értelmetlen szöveg; logikai, nyelvhelyességi probléma (aláhúzás hullámos vonallal)	~~~~~
6. Súlyos helyesírási hiba (aláhúzás két vonallal)	=====

(Súlyos helyesírási hiba:

- a mássalhangzók időtartamának hibás jelölése,
- az összeolvadás, a hasonulás és a kiesés hibás írásmódja,
- kis és nagy kezdőbetű tévesztése,
- igekötős igék hibás egybe-, illetve különírása,
- az ly-j tévesztése.)

A feladatok egyes részeinek megoldásáért járó **részpontszámokat** is írja a dolgozatra!

I. Az egyszerű, rövid választ igénylő feladatok javítása, értékelése

Értékelési alapelv, hogy a javítási-értékelési útmutatóban szereplő válaszelemeket kell jó válaszként elfogadni.

Ahol az útmutató egy konkrét feladatnál úgy fogalmaz, hogy *a válasz más megfogalmazásban is elfogadható*, ott minden olyan megoldást el kell fogadni, amely tartalmilag megegyezik a megadott válasszal. Ahol az útmutató egy konkrét feladatnál úgy fogalmaz, hogy *más helyes válasz is elfogadható*, ott bármely olyan választ el kell fogadni, amely szakmailag helyes.

Azoknál a feladatoknál, ahol több válaszelem közül kell a jó megoldást kiválasztani, ott az összes válaszelem aláhúzása, megjelölése esetén a válasz nem értékelhető. Ha egy feladat meghatározza a válaszban elvárt elem(ek) számát, és a vizsgázó ennél többet jelöl meg (de nem az összeset), akkor a megoldás sorrendjében kell értékelni.

A **kerettantervekben** szereplő személyek, topográfiai adatok és fogalmak csak **pontos helyesírással** értékelhetők.

A megoldásokért az előírt maximális pontot meghaladó „jutalompont” nem adható.

Hibás vagy hiányzó válaszelemek miatt pontot levonni nem szabad.

A javítási-értékelési útmutatótól csak **különösen indokolt esetben lehet eltérni**. Az eltérések okát a javítónak külön szöveges magyarázattal kell indokolnia.

Pontozás

Jó válasz/válaszelem: **0,5 vagy 1 pont** (a javítási-értékelési útmutatóban feltüntetettek szerint)

Rossz válasz: **0 pont**

Hiányzó válasz: **0 pont**

Kizárólag azokra a válaszelemekre lehet 0,5 pontot adni, amelyeket az útmutató külön is megjelöl.

Az útmutatóban megadott pontszám egy-egy eleme tovább már nem bontható.

A konkrét feladatokban az egyes feladatrészek pontjainak összesítése során kapott pontszámot nem kell kerekíteni, lehet pl. 3,5 pont.

A feladatok után található téglalapok közül a bal oldaliban a feladatra adható maximális pontszám van, a **jobb oldali téglalapba kell beírni a vizsgázó által elért pontszámot**.

Az egyszerű, rövid feladatok összpontszámát a feladatlap utolsó oldalán az összesítő táblázat megfelelő rovataiba be kell írni.

Ha az **egyszerű, rövid feladatok összpontszáma** egész szám, akkor nincs teendő, ha törtszám, akkor a matematika szabályai szerint **egész számra kell kerekíteni** (pl. 23,5 pont kerekítve 24 pont).

II. A szöveges feladatok javítása, értékelése

1. A feladatválasztás

Összesen **három** feladat értékelhető:

- egy **egyetemes** történelemre vonatkozó **rövid** feladat,
- egy **magyar** történelemre vonatkozó **hosszú** feladat,
- egy komplex feladat.

Az egyetemes és a magyar történelemre vonatkozó **feladatnak különböző** korszakokra kell vonatkoznia.

Az előírásnak nem megfelelő feladatválasztás esetén a következők szerint kell eljárni:

– ha a vizsgázó **három** szöveges (kifejtendő) feladatot oldott meg, de **választása** a korszakok vagy a feladattípusok tekintetében **rossz**, akkor úgy kell értékelni, hogy a legkisebb pontvesztés érje, vagyis mind a három megoldását ki kell javítani és azt a – jó választás szerinti – kettőt, illetve egyet kell figyelembe venni, mely(ek)ben magasabb (össz)pontszámot ért el;

– ha a vizsgázó **háromnál több** szöveges (kifejtendő) feladatot oldott meg, de egyértelműen **jelölte választását** a feladatok előtti táblázatban, akkor a megjelölt feladatok megoldásait kell kijavítani és a pontszámukat figyelembe venni;

– ha a vizsgázó **háromnál több** szöveges (kifejtendő) feladatot oldott meg, és **nem jelölte** egyértelműen **választását** a feladatok előtti táblázatban, akkor a legkisebb sorszámú megoldott feladattól indulva, a jó választás szabályai alapján emelkedő számsorrendben kell a feladatokat értékelni, vagyis pl. az összes szöveges feladat megoldása esetén a 13., a 16. és a 17. feladat megoldásait kell kijavítani és a pontszámukat figyelembe venni.

Minden megkezdett feladat megoldottnak minősül, ha a tanuló nem jelezte egyértelműen ennek ellenkezőjét.

2. A feladatok értékelése, pontozása

A szöveges feladatok értékelését – az értékelési szempontokat, valamint a hozzájuk rendelhető tartalmakat megadó – a **javítási-értékelési útmutató alapján** kell elvégezni. Az egyes szempontok szerint elért pontszámokat a feladatlapon a kipontozott helyek után található táblázatba kell írni, majd ki kell számítani az összpontszámot és az osztószám **(2)** segítségével átszámítani vizsgaponttá. **A vizsgapontokat feladatonként nem kell kerekíteni.**

a) Feladatmegértés

2 pont akkor adandó, ha a vizsgázó az <i>Eseményeket alakító tényezők...</i> és az <i>Ismeretszerzés, a források használata</i> szempontokra adható pontok legalább felét megszerezte.

1 pont akkor adandó, ha a vizsgázó az <i>Eseményeket alakító tényezők...</i> és az <i>Ismeretszerzés, a források használata</i> szempontokra adható pontoknak kevesebb mint a felét szerezte meg, de legalább 1 pontot szerzett ezen szempontok valamelyikére.

0 pont akkor adandó, ha a vizsgázó az <i>Eseményeket alakító tényezők...</i> és az <i>Ismeretszerzés, a források használata</i> szempontokra nem szerzett pontot.

Ha a feladatmegértés pontszáma 0, akkor a feladat összpontszáma is csak 0 lehet.

b) Tájékozódás térben és időben

Az útmutató az ehhez az értékelési szemponthoz tartozó tartalmi elemeket „T”-vel jelöli.

A rövid esszénél együtt kell pontozni a térbeli és az időbeli elemeket (T), a hosszú esszénél külön (T1 és T2). A komplex esszénél három vagy négy tér- és időbeli elemet kell pontozni (T1, T2, T3 és T4). Amennyiben az útmutató példákat sorol fel, akkor a felsorolt példák közül a megadott számú vagy azoktól eltérő más helyes megoldás(ok) ér(nek) pontot.

2 pont akkor adandó, ha a megadott számú helyes elem szerepel a vizsgázó dolgozatában.

1 pont akkor adandó, ha a megadott számú elem közül legalább egy hiányzik, de legalább egy szerepel.

0 pont akkor adandó, ha nincs helyes térbeli és/vagy időbeli elem.

A rövid esszénél a térbeli és időbeli elemekre maximálisan 1-1 pont, a hosszú és a komplex esszénél 2-2 pont adható.

A komplex feladatok közül az összehasonlító komplex esszénél 2-2 időbeli és térbeli elemért összesen 8 pont adható, a korszakokon átívelő komplex esszénél pedig a feladat témájától függően az időbeli **vagy** a térbeli elemekért 2-2, a másik elemért 2, azaz összesen 6 pont adható. A javító a tanuló megoldásának konkrét helyén egyértelmű jelöléssel jelzi a helyes (✓*Tidő*, illetve ✓*Tér*), illetve a hibás megoldást (aláhúzás).

c) Kommunikáció, a szaknyelv alkalmazása

Az útmutató az ehhez az értékelési szemponthoz tartozó tartalmi elemeket „K”-val jelöli.

A rövid esszénél az általános és konkrét történelmi fogalmakra (K1) 0, 1 vagy 2 pont adható. Az útmutató négy fogalom szakszerű használatát várja el. A megadott fogalmak példaként értelmezendők.

2 pont akkor adandó, ha legalább három szakszerűen használt fogalom van a vizsgázó esszéjében.

1 pont akkor adandó, ha egy vagy két szakszerűen használt fogalom van a vizsgázó esszéjében.

0 pont akkor adandó, ha nincs egy szakszerűen használt fogalom sem a vizsgázó esszéjében.

A javító a tanuló megoldásának konkrét helyén egyértelmű jelöléssel jelzi a helyes (✓), illetve a hibás (aláhúzás) fogalomhasználatot.

A hosszú és a komplex esszénél külön kell pontozni az ún. általános (K1) és a konkrét (K2) történelmi fogalmakat. A 0, 1, illetve 2 pont a rövid esszénél említett elvek szerint adható, s a vizsgázó megoldását is ugyanolyan jelöléssel kell ellátni.

A **szövegalkotás minőségére és a nyelvhelyességre** a rövid (**K2**) és a hosszú, illetve a komplex esszénél (**K3**) is 0, 1 vagy 2 pont adható.

2 pont akkor adandó, ha a fogalmazás értelmes mondatokból álló, logikusan szerkesztett szöveg, melyben nincs egynél több súlyos nyelvhelyességi vagy súlyos helyesírási hiba.
1 pont akkor adandó, ha a szöveg rosszul szerkesztett, aránytalan, hiányos, vagy ha több nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát tartalmaz.
0 pont akkor adandó, ha a megoldás csupán szavakból álló vázlat, nincsenek benne összefüggő mondatok, vagy ha a szövegben sok súlyos nyelvhelyességi és súlyos helyesírási hiba van.

d) Ismeretszerzés, a források használata, eseményeket alakító tényezők feltárása, kritikai és problémaközpontú gondolkodás

Az *Ismeretszerzés, a források használata* (az útmutatóban „F”-vel jelölve) és az *Eseményeket alakító tényezők feltárása, kritikai és problémaközpontú gondolkodás* (az útmutatóban „E”-vel jelölve) értékelési szempontok pontozása azonos elvek alapján történik. A tartalmi válaszelemek két részből állnak: valamilyen tény **rögzítése** és ehhez kapcsolódó **megállapítás** (bármilyen ok-okozati vagy egyéb, a rögzített állításhoz kapcsolódó összefüggés). A tartalmi elemeknél zárójelben szereplő példák (a „pl.” rövidítéssel kezdődő tartalmi elemek) azt jelzik, hogy az ott **felsoroltak bármelyike, illetve azokon kívül más helyes válaszelem is elfogadható**. A példák közül tehát elég egyet leírni a maximális pontszám eléréséhez. A rövid és hosszú feladatoknál, illetve a korszakokon átívelő komplex esszénél egy helyes elem rögzítésére 1 pont, a hozzá tartozó helyes megállapításra 2 pont jár (a megállapításra 1 pont is adható, amennyiben a vizsgázó megállapítása túl sematikus, nem lényegre törő vagy pontatlan); az összehasonlító komplex esszé minden egyes elemzése háromelemű: a két összehasonlítandó forrás, illetve eseményeket alakító tényező kapcsán elvégzett rögzítésért 1-1 pont, a hozzájuk tartozó megállapításért pedig 2 (illetve 1) pont jár az alábbiak szerint:

A rövid, a hosszú és a korszakokon átívelő komplex esszéknél:

3 pont akkor adandó, ha a vizsgázó helyesen rögzített egy tényt, és hozzá kapcsolódó helyes megállapítást tett.
2 pont akkor adandó, ha a vizsgázó nem rögzített helyesen tényt, de helyes megállapítást tett, vagy ha helyesen rögzített egy tényt, de a megállapítása túl sematikus, nem lényegre törő, pontatlan.
1 pont akkor adandó, ha a vizsgázó helyesen rögzített egy tényt, de nem tett megállapítást, vagy ha nem rögzített helyesen tényt, és a megállapítása túl sematikus, nem lényegre törő, pontatlan.
0 pont akkor adandó, ha a vizsgázó nem rögzített helyesen tényt, és helyes megállapítást sem tett.

Az összehasonlító komplex esszéknél:

4 pont akkor adandó, ha a vizsgázó mindkét forrás alapján helyesen rögzített egy-egy tényt, és hozzájuk kapcsolódó helyes megállapítást tett.
3 pont akkor adandó, ha a vizsgázó csak az egyik forrásból rögzített helyesen tényt, de helyes megállapítást tett, vagy ha mindkét forrás alapján helyesen rögzített egy-egy tényt, de a megállapítása túl sematikus, nem lényegre törő, pontatlan.
2 pont akkor adandó, ha a vizsgázó mindkét forrás alapján helyesen rögzített egy-egy tényt, de nem tett helyes megállapítást, vagy ha csak az egyik forrásból rögzített helyesen tényt, és a megállapítása túl sematikus, nem lényegre törő, pontatlan, vagy ha egyik forrásból sem rögzített tényt, de helyes megállapítást tett.

1 pont akkor adandó, ha a vizsgázó csak az egyik forrásból rögzített helyesen tényt, és nem tett helyes megállapítást, vagy ha egyik forrásból sem rögzített helyesen tényt, és a megállapítása túl sematikus, nem lényegre törő, pontatlan.

0 pont akkor adandó, ha a vizsgázó nem rögzített helyesen tényt, és helyes megállapítást sem tett.

Egy-egy ismeret vagy összefüggés több helyen is szerepelhet példaként az útmutatóban, de minden elemre csak egy szempontnál adható pont.

A javító az esszé konkrét helyén egyértelmű jelöléssel (pl. ✓F1 ha az egyik elem található meg az adott szövegrészben; ✓✓F1 ha a rögzítés és a megállapítás is megtalálható az adott szövegrészben; ✓F1 és ✓F1 külön jelölve, ha a rögzítés és megállapítás nem közvetlenül egymás után található meg, hanem az esszé két különböző részén) jelzi a helyes, illetve – aláhúzással – a hibás megoldásokat.

Ugyanígy kell jelölni az eseményeket alakító tényezőkre adott részpontokat (pl. ✓E1).

3. A szöveges feladatok terjedelme

Fontos szövegalkotási kompetencia, hogy a vizsgázó a gondolatait az előre meghatározott terjedelem keretei között fejtse ki. Indokolt esetben a kipontozott helyen megkezdett gondolat – rövid feladatoknál 2-3 sorban, hosszú, illetve komplex feladatoknál 4-5 sorban – befejezhető, és az abban szereplő válaszelemek is értékelhetők. A további sorokban szereplő válaszelemek nem értékelhetők.

4. A szöveges feladatok pontszámainak összesítése

A részletes javítás elvégzése után összegezni kell a részpontszámokat, majd ezt a feladatonkénti összpontszámot az osztószám (2) segítségével át kell számítani vizsgaponttá. A vizsgapontokat feladatonként nem kell kerekíteni! A feladatonkénti vizsgapontokat a feladatsor hátlapján levő táblázatba át kell vezetni, majd ott összesíteni.

Ha ez az összpontszám

- egész szám, akkor nincs teendő;
- törtszám, akkor a matematika szabályai szerint egész számra kell kerekíteni (pl. 23,5 pont kerekítve 24 pont).

III. A feladatlapon összpontszámának megállapítása

Az I. és a II. összetevőben elért (adott esetben egész számra kerekített) pontszámokat összegezni kell.

I. EGYSZERŰ, RÖVID VÁLASZT IGÉNYLŐ FELADATOK

1. A kereszténység (Elemenként 0,5 pont, összesen 3 pont.)

a) Nicea / Nicaea / Nikaia (*Elfogadható még: Konstantinápoly.*)

b) (Szent) Péter (apostol)

c) 2.

d) Név: Constantinus / (Nagy) Konstantin (császár)

Idő: 313

Hely: Milánó / Milano / Mediolanum

2. Középkori művelődés (Elemenként 0,5 pont, összesen 4 pont.)

a)

Forrás betűjele	Egyetemi karok				
	Bölcészeti (a hét szabad művészet)	Jogi	Orvosi	Teológiai	Mindegyik
A)		X			
B)	X				
C)				X	
D)					X
E)	X				
F)			X		

b) B)

c) skolasztika (*Elfogadható még: tomizmus.*)

3. Hunyadi János (Összesen 4 pont.)

a) (Elemenként 0,5 pont.)

A helyszín sorszama a térképen	A forrásrészlet betűjele
1.	D
2.	B
3.	E
4.	A

b) Hunyadi János (1 pont)

c) a végvárrendszer kulcsa / legfontosabb erődje volt; Magyarország kapuja volt; a dunai felvonulási utat ellenőrizte; két / több oldalról is folyók védték (*A válasz más megfogalmazásban is elfogadható; más helyes válasz is elfogadható.*) (1 pont)

4. Felvilágosodás (Összesen 4 pont.)

a)

1.	2.	3.
B	A	C

(Helyes sorrend: 1 pont.)

b) (alapvető) emberi jogok / természetes jogok / szabadságjogok (1 pont)

c) népfelség (elvé) / népszuverenitás (elvé) (1 pont)

d) 2., 3. (Elemenként 0,5 pont.)

5. Bethlen Gábor (Összesen 4 pont.)

a) fejedelmi birtokok (jövedelmei) (0,5 pont)

b) pénzverés (jövedelmei) (0,5 pont)

c) adók (0,5 pont)

d) tized (*Elfogadható még: fejedelmi birtokok jövedelmei.*) (0,5 pont)

e) Jövedelmeinek nagy része nem függött a rendektől. / Jövedelmeinek nagy része a regálékból származott. (*A válasz más megfogalmazásban is elfogadható.*) (1 pont)

f) harmincéves háború (1 pont)

6. Politikai eszmék (Elemenként 1 pont, összesen 4 pont.)

a) nacionalizmus / nacionalista (eszme)

b) konzervativizmus / konzervatív (eszme)

c) marxizmus / marxista (eszme) / szocializmus / szocialista (eszme) / kommunizmus / kommunista (eszme)

d) liberalizmus / liberális (eszme)

7. A dualizmus kori gazdaság (Összesen 8 pont.)

Állítások	Bányászat és kohászat	Egyéb nehézipar	Élelmiszeripar	Egyéb könnyűipar	Mindegyik	Egyik sem
a) Magyarország természeti adottságait leginkább kihasználó, kevésbé tökeigényes ágazat.			X			
b) A legmodernebb iparágakat is magában foglaló ágazat.		X				
c) Az ipari forradalmak hatására ebben az ágazatban a foglalkoztatottak száma nőtt.					X	
d) Nemzetgazdasági súlyának növekedését mind a foglalkoztatottak, mind a termelési érték arányának növekedése mutatja.				X		
e) Ebben az ágazatban csökkent a foglalkoztatottak száma a legnagyobb mértékben.						X
f) A legtermelékenyebb ágazat, hiszen csökkenő foglalkoztatási arány mellett termelési értékének aránya növekedett.		X				
g) Ebben az ágazatban a termelési érték a vizsgált korszakban nőtt.					X	
h) A munkások számát és a termelési értéket tekintve is a legkisebb növekedést felmutató ágazat.	X					

(Elemenként 0,5 pont.)

Állítások	Találmány betűjele
i) Az üzemanyag-szállítás megszűnésével növekedett a szállítható hasznos teher mennyisége.	D
j) Az áramerősség és a feszültség változtatásával lehetővé tette a gazdaságos villamosenergia-szállítást.	A
k) Lehetővé tette, hogy ne csak két végpontot kössenek össze, hanem hálózatot alakíthassanak ki.	E
l) Az első ipari forradalom egyik legfontosabb találmányának az energiaforrás szempontjából modernizált változata.	D

(Elemenként 0,5 pont.)

m) közös vámterület / vámhatár

n) közös pénz / fizetőeszköz / valuta

(Az m) és az n) válaszelemek helyett is elfogadhatók még: közös súly- és mértérendszer; vasútépítés közös szabályozása; posta- és távíróhálózat közös szabályozása. A válaszok más megfogalmazásban és fordított sorrendben is elfogadhatók.) (Elemenként 1 pont.)

8. Első világháború (Összesen 3 pont.)

a)

A kép betűjele	A fogalom sorszáma
A)	1.
B)	5.
C)	6.

(Elemenként 0,5 pont.)

b) Németország / Német Császárság (1 pont)

d) 3. (0,5 pont)

9. Klebelsberg Kunó (Elemenként 1, összesen 5 pont.)

a) Az Osztrák–Magyar Monarchia felbomlása / Magyarország függetlensége

b) A nemzetiségi területek elcsatolása / A történelmi Magyarország felosztása

c) kommunizmus / szocializmus / szociáldemokrácia / marxizmus

d) A (nép- / elemi / alsófokú) iskolák

e) A választójog szűkítése / A nyílt szavazás (visszaállítása)

(Az a), b), d) és e) válaszok más megfogalmazásban is elfogadhatók.)

10. Hidegháború (Összesen 4 pont.)

A térkép vázlat / kép betűjele	Az esemény megnevezése	A szöveges forrás sorszáma
a)	koreai háború	2.
b)	a berlini fal építése	4.
c)	kubai (rakéta)válság / karibi válság	1.

(Elemenként 0,5 pont.)

d) A két szuperhatalom fegyveres összecsapásával / a harmadik világháború kirobbanásával fenyegetett. *(A helyes válasz más megfogalmazásban is elfogadható.)* (1 pont)

11. Határon túli magyarok (Összesen 4 pont.)

a)

1.: ukrán *(Elfogadható még: ruszin / rutén / kárpát-ukrán)*

2.: magyar

(Elemenként 0,5 pont.)

b) természetes fogyás; asszimiláció (beolvadás); elvándorlás / kivándorlás *(A felsorolt, pontosvesszővel elválasztott válaszok bármilyen sorrendben elfogadhatók. A helyes válasz más megfogalmazásban is elfogadható.)* (Elemenként 1 pont.)

12. Vállalkozások (Elemenként 0,5 pont, összesen 3 pont.)

a) bt (betéti társaság), 1.

b) rt (részvénytársaság), 3.

c) kft (korlátolt felelősségű társaság), 2.

II. SZÖVEGES, KIFEJTENDŐ FELADATOK

13. A francia rendi állam

(rövid)

Szemponatok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó alapvetően a rendi gyűlés összehívásának körülményeit és a rendi gyűlés működését mutatja be Franciaországban. Válaszában kitér a királyi hatalom helyzetének alakulására is. A válasz a források felhasználásával lényegi összefüggéseket tár fel.	0–2
Tájékozódás térben és időben	T Rögzíti, hogy a bemutatott eseményekre a 14. század elején került sor / az első rendi gyűlést 1302-ben hívták össze, és rögzíti a téma valamelyik térbeli összetevőjét (pl. Párizsban tartották az általános rendi gyűléseket, Avignonba került át a pápák székhelye, a francia király hatalma nem terjedt ki az ország teljes területére, az angol királyok is rendelkeztek franciaországi birtokokkal).	0–2
Kommunikáció, a szaknyelv alkalmazása	K1 Szakszerűen használja a következő általános és konkrét történelmi fogalmakat: pl. adó, kiváltság, rendi gyűlés, rendi monarchia.	0–2
	K2 A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	0–2
Ismeretszerzés, a források használata	F1 Rögzíti, hogy IV. Fülöp / Franciaország sikertelen kísérletet tett Flandria meghódítására; a franciák vereséget szenvedtek / a flamand városok seregei győztek a courtrai-i csatában, és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. Flandria fejlett posztóiparral rendelkezett; a háború kimerítette a kincstárat; a vereség nyomán IV. Fülöp meg akarta adóztatni az egyházat / fogságba vetette a pápát).	0–3
	F2 Rögzíti a szöveg valamely lényegi elemét (pl. a hűbéri széttagoltság felszámolásának eszköze a központosítás; a rendek jogköreit a király eltúrta; a király hatalmi túlsúlyt épít ki a rendekkel szemben), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. a rendi gyűlés korlátozta a király hatalmát; a hatalom megosztásával megvalósult a rendi monarchia; a rendi gyűlés fő jogköre az adók és a hadsereg megszavazása volt; a megemelt adókat a jobbágyok fizették).	0–3
Eseményeket alakító tényezők feltárása, kritikai és probléma-központú gondolkodás	E1 Rögzíti, hogy Franciaországban három rend – papság, nemesség, polgárság – alakult ki, és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. meghatározza a rend fogalmát; a társadalom zöme – jobbágyparasztság, városi plebejusok – nem alkot rendet; megnevez legalább két rendi kiváltságot: személyi szabadság, tulajdonjog, önálló igazságszolgáltatás, adózási kiváltság, politikai részvétel, a rendek beleszóltak az adókivetésbe és hadsereg felállításába).	0–3
	E2 Rögzít egy tényt a francia rendi gyűlés működésére vonatkozóan (pl. a francia rendi gyűlés egykamarás; a rendek külön ülészetek; rendenként szavaztak; a főpapság és főnemesség személyesen, míg az alsópapság, köznemesség és polgárság követek útján vett részt), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. a polgárság nehezen tudta érvényesíteni az akarátát; az egyházi hierarchia / hűbériség miatt a főrendek akarata érvényesült; az uralkodók a főrendek megnyerésére törekedtek; a rendiség enyhítette a belső konfliktusokat; a rendi gyűlés fő jogköre az adók és a hadsereg megszavazása volt; az adókat a jobbágyok fizették).	0–3

<i>Ugyanaz a válasz nem fogadható el két külön tartalmi elem (forráshasználat, eseményeket alakító tényezők) pontozásánál is.</i>	
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM	20
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM	10

14. A nagy gazdasági világválság (rövid)

Szemponatok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó alapvetően az Amerikai Egyesült Államok gazdaságának összeomlását mutatja be a nagy gazdasági világválság idején. A válasz a források felhasználásával lényegi összefüggéseket tár fel.	0–2
Tájékozódás térben és időben	T Rögzíti, hogy a válság 1929-ben kezdődött, és rögzíti a téma egy térbeli elemét (pl. New York-i tőzsde, a válság az Egyesült Államokból indult ki, az egész világra kiterjedt).	0–2
Kommunikáció, a szaknyelv alkalmazása	K1 Szakszerűen használja a következő általános és konkrét történelmi fogalmakat: pl. tőzsde / pénzügyi válság, túltermelés, bank, foglalkoztatottság / munkanélküliség.	0–2
	K2 A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	0–2
Ismeretszerzés, a források használata	F1 Rögzít egy lényeges tényt a kép alapján (pl. a betétesek igyekeztek kivenni pénzüket a bankokból; a betétesek körében pánik tört ki), és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. a banknak gyorsan sok készpénzt kellett kifizetnie, ami veszteségeket / csődöt okozott; a részvények zuhanása / a termelés visszaesése nehéz helyzetbe hozta a bankokat; a bankrendszer megingása miatt hitelválság alakult ki; hiányzott a megfelelő állami szabályozás).	0–3
	F2 Rögzít egy lényeges tényt a grafikon alapján (pl. a válság következtében visszaesett a foglalkoztatottság / megnőtt a munkanélküliek száma), és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. a növekvő munkanélküliséget a vállalatok tönkremenetele / a termelés visszaesése idézte elő; a növekvő munkanélküliség következtében csökkent a fogyasztás; a növekvő munkanélküliség a termelés további visszaeséséhez vezetett).	0–3
Eseményeket alakító tényezők feltárása, kritikai és probléma-központú gondolkodás	E1 Rögzíti, hogy a válság a tőzsde összeomlásával kezdődött, és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. zuhanni kezdett a részvények árfolyama / sokan igyekeztek megszabadulni a részvényektől; a részvények túlértékelték voltak / tőzsdei buborék alakult ki; hiányzott a megfelelő állami szabályozás).	0–3
	E2 Rögzíti, hogy a válságnak fontos oka volt a túltermelés, és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. az 1920-as éveket növekvő jólét jellemezte; a túltermelést részben az export-lehetőségek / a világpiac beszűkülése okozta; eladatlan készletek halmozódtak fel; zuhanni kezdtek az árak).	0–3
<i>Ugyanaz a válasz nem fogadható el két külön tartalmi elem (forráshasználat, eseményeket alakító tényezők) pontozásánál is.</i>		
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM	20	
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM	10	

15. Mária Terézia reformjai (hosszú)

Szemponatok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó alapvetően Mária Terézia reformjait mutatja be, és elemzi, hogyan alakult az uralkodónő kapcsolata a magyar rendekkel. A válasz a források felhasználásával lényegi összefüggéseket tár fel.	0–2
Tájékozódás térben és időben	T1 Rögzíti Mária Terézia uralkodási évszámain (1740–1780).	0–2
	T2 Rögzíti a téma egy térbeli elemét (pl. Magyarország a Habsburg Birodalom része volt, az osztrák örökösödési háború a német-római császári trónért is folyt, Magyarország fő külkereskedelmi partnerei az örökös tartományok voltak, a nemzetiségek főként az ország peremterületén éltek, az országgyűléseket Pozsonyban tartották).	0–2
Kommunikáció, a szaknyelv alkalmazása	K1 Szakszerűen használja a következő általános történelmi fogalmakat: pl. országgyűlés, adó / adómentesség, jobbágy, oktatás.	0–2
	K2 Szakszerűen használja a következő konkrét történelmi fogalmakat: pl. vámrendelet, úrbéri rendelet, Ratio Educationis, osztrák örökösödési háború / felvilágosult abszolutizmus.	0–2
	K3 A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	0–2
Ismeretszerzés, a források használata	F1 Rögzíti a forrás egy lényegi elemét (pl. kirobbant az osztrák örökösödési háború; Mária Terézia segítséget kért a magyar rendektől; a magyar rendek fegyverrel támogatták az uralkodónót), és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. Mária Terézia a támogatás fejében megerősítette Magyarország rendi önállóságát; kiszolgáltatott helyzete miatt együttműködésre törekedett a rendekkel; eleinte fenntartotta az udvar és a rendek között létrejött kompromisszumot; apja a Pragmatica Sanctióval igyekezett biztosítani Mária Terézia örökösödési jogát).	0–3
	F2 Rögzíti a forrás egy lényegi elemét (pl. Kaunitz a birodalom egésze szempontjából károsnak ítélte a magyar rendi kiváltságokat / a magyar rendi alkotmányt; arra bízta Mária Teréziát, hogy ne hívjon össze országgyűlést), és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. felmerült a magyar nemesek adómentességének megszüntetése; Mária Terézia uralkodása második felében / 1765 után nem hívott össze országgyűlést; uralkodása utolsó időszakát abszolutista törekvések jellemezték).	0–3
	F3 Rögzíti, hogy Mária Terézia úrbéri rendelete meghatározta a jobbágytelek méretét és a robot mértékét, és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. ezt megelőzően országszerte összeírásokat készítettek; ennek előzménye az volt, hogy a földesurak növelték a majorság méretét / a robot mértékét; egy egész jobbágytelek birtokosa heti 1 nap ígás vagy két nap kézi robottal tartozott).	0–3
	F4 Rögzíti, hogy Mária Terézia az oktatás minél szélesebb körű kiterjesztésére / központi szabályozására törekedett, és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. állami feladatnak	0–3

	tekintette az oktatás megszervezését / felügyeletét / az iskolatípusok, tantárgyak meghatározását; célja volt az alattvalók képzettségének növelése; az elemi iskola elvégzése ennek ellenére nem vált általánossá; ez a rendelete a felvilágosodás hatását mutatja).	
Eseményeket alakító tényezők feltárása, kritikai és probléma-központú gondolkodás	E1 Rögzíti Mária Terézia vámrendeletének egy birodalmi vonatkozását (pl. fenntartotta a kettős / belső vámhatárt; a külső vámhatáron ipari védővámokat vezetett be), és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. a belső vámhatár fenntartására a magyar nemesség adómentessége ösztönözte; az ipari védővámok bevezetése Szilézia elvesztése / a porosz ipar megerősödése miatt vált szükségessé; az uralkodónő merkantilista jellegű intézkedéseket hozott).	0–3
	E2 Rögzíti Mária Terézia vámrendeletének egy kifejezetten Magyarországot érintő vonatkozását (pl. a belső vámhatáron alacsony vámok mellett lehetett élelmiszert kivinni Magyarországról / iparcikket behozni Magyarországra), és tesz egy érdemi megállapítást erre vonatkozóan (pl. a vámtételek meghatározásával fenntartotta a birodalmon belüli munkamegosztást / Magyarországnak a birodalom élelmiszerellátásában betöltött szerepét; a kedvező kereskedelmi feltételek mezőgazdasági áruk termelésére ösztönözték a magyar nemeseket; a fejletlen magyar ipar nem tudta felvenni a versenyt az örökös tartományok iparával).	0–3
	E3 Rögzíti az úrbéri rendelet kiadásának célját (pl. Mária Terézia ezzel az állami adóbevételeket védte; megakadályozta az állami adóbevételek csökkenését; el akarta kerülni a jobbágyok elégedetlenségének növekedését), és tesz egy érdemi megállapítást az uralkodónő és a nemesek kapcsolatának megromlására vonatkozóan (pl. a nemesek nem fogadták el, hogy beavatkozott a jobbágy–földesúr viszonyba; nem fogadták el törvénybe iktatását; a nemesek tiltakozása miatt a továbbiakban rendeletekkel kormányzott).	0–3
	E4 Önálló ismereteivel, helyes megállapításaival kiegészíti és alátámasztja elemzését.	0–3
<i>Ugyanaz a válasz nem fogadható el két külön tartalmi elem (forráshasználat, eseményeket alakító tényezők) pontozásánál is.</i>		
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		36
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		18

16. A rendszerváltozás

(hosszú)

Szemponatok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó alapvetően a rendszerváltozás főbb politikai és gazdasági jellemzőit mutatja be. A válasz a források felhasználásával lényegi összefüggéseket tár fel.	0–2
Tájékozódás térben és időben	T1 Rögzíti, hogy a rendszerváltozás 1989–1990-ben történt.	0–2
	T2 Rögzít egy térbeli elemet (pl. Magyarország a szovjet blokk része volt, Közép-Európa országaiban párhuzamosan zajlottak a rendszerváltozások, Magyarország az európai integráció felé fordult).	0–2
Kommunikáció, a szaknyelv alkalmazása	K1 Szakszerűen használja a következő általános fogalmakat: pl. diktatúra, többpártrendszer, jogállam / demokrácia, piacgazdaság.	0–2
	K2 Szakszerűen használja a következő konkrét történelmi szakkifejezéseket: pl. népköztársaság / köztársaság, munkanélküliség, szabad verseny, privatizáció.	0–2
	K3 A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	0–2
Ismeretszerzés, a források használata	F1 Rögzíti a forrás egy lényegi elemét (pl. az államforma elnevezése köztársaságra változott; az új politikai berendezkedés a demokrácia; a módosított alkotmány tiltja a visszarendeződést / a diktatúra kialakításának lehetőségét), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. korábban népköztársaság volt az államforma; a módosított alkotmány szakított a korábbi marxi ideológiával; a szabadságjogok a rendszerváltozás előtt alig / korlátozottan érvényesültek; félték az erőszak alkalmazásától; a diktatúrából békés átmenettel / tárgyalásos forradalommal alakult ki a demokrácia; nem fogadtak el új alkotmányt).	0–3
	F2 Rögzíti a forrás egy lényegi elemét (pl. Gorbacsov megállapodott Németh Miklóssal a szovjet csapatok egy részének kivonásáról / a rendszerváltozás előtt megkezdődött a szovjet csapatok kivonása; a vasfüggöny lebontása 1989 tavaszán vette kezdetét; Gorbacsov ígéretet tett, hogy nem lesz szovjet beavatkozás), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. a szovjet csapatok kivonulása hosszú ideig elhúzódott; a magyar politikai vezetésnek eleinte a szovjetekkel együtt kellett működni; 1956 értelmezése a rendszerváltozás egyik fő kérdése lett; a vasfüggöny Európa megosztottságának jelképe volt; Gorbacsov szakított a Brezsnyev-doktrínával; a szovjet beavatkozás elmaradása megkérdőjelezte a diktatúra fenntartását).	0–3
	F3 Rögzíti a forrás egy lényegi elemét (pl. a rendszerváltozás előtt lényegében nem volt munkanélküliség / teljes foglalkoztatottság volt; a munkanélküliség a rendszerváltozás utáni években gyorsan emelkedett; a munkanélküliség 1993-tól tartósan magas maradt), és ezzel kapcsolatban érdemi megállapítást tesz (pl. a munkanélküliség kialakulásának egyik fő oka a privatizáció / állami vállalatok megszűnése / nehézipari ágazatok összeomlása volt; a rendszerváltás után a munkanélküliség az alacsonyan képzett munkaerőt / a nehézipari térségeket érintette leginkább;	0–3

	a szocializmusban létezett a kapun belüli munkanélküliség; a rendszerváltozást társadalmi elégedetlenség követte).	
	F4 Rögzít egy tényt a grafikon alapján a külkereskedelemmel kapcsolatosan (pl. rendszerváltozás előtt többnyire a szocialista országokkal / KGST-országokkal zajlott a kereskedelem; az 1980-as évek 2. felétől fellendült a kereskedelem a nyugati országokkal; a rendszerváltozás óta a fő kereskedelmi partnerekké a nyugati országok váltak), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. a KGST helyett Nyugat-Európa / az Európai Unió lett a legfőbb partner; a szocialista diktatúra gazdasági válságának megoldását a Nyugattal történő kereskedelem fellendítésétől remélte; a rendszerváltozás után fontos volt a nyugati tőke beáramlása; a nyugati termékek behozatala javította az életkörülményeket.)	0–3
Eseményeket alakító tényezők feltárása, kritikai és problémaközpontú gondolkodás	E1 Rögzíti a többpártrendszer létrejöttét, és tesz egy érdemi megállapítást ezzel kapcsolatban (pl. a pártok egy része a korábbi ellenzéki mozgalmakból nőtt ki; szabad választásokat tartottak; történelmi pártok is újjáalakultak; jobboldali koalíciós kormány jött létre).	0–3
	E2 Rögzíti a piacgazdaság kialakulását, és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. megszűnt a tervgazdaság; meghatározza a szociális piacgazdaság fogalmát; a verseny vált a gazdaság motorjává; csökkent a GDP; átalakultak a tulajdonviszonyok; megszűnt a kizárólagos állami tulajdon; jelentős volt a gazdasági visszaesés).	0–3
	E3 Rögzít egy tényt a privatizációval (magánosítással) kapcsolatban (pl. megszűnt a kizárólagos állami tulajdon; az állami cégeket részben külföldi tőkéből vásárolták meg; a magántulajdon a kapitalizmus alapja), és ezzel kapcsolatban érdemi megállapítást tesz (pl. a privatizáció egyik formája a kárpótlás volt; jellemző volt a belső tőkehiány; az állami tulajdon eladásából származó bevételekkel az államadósságot kívánták fedezni; nőttek a vagyoni különbségek).	0–3
	E4 Önálló ismereteivel, helyes megállapításaival kiegészíti és alátámasztja elemzését.	0–3
<i>Ugyanaz a válasz nem fogadható el két külön tartalmi elem (forráshasználat, eseményeket alakító tényezők) pontozásánál is.</i>		
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		36
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		18

17. A magyar zsidóság

(komplex – korszakokon átívelő)

Szemponatok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó alapvetően a magyar zsidóság emancipációját és jogfosztását mutatja be a megadott szempontok szerint. A válasz a források felhasználásával lényegi összefüggéseket tár fel.	0–2
Tájékozódás térben és időben	T1 Rögzít két lényeges dátumot az 1919-ig tartó időszakból (pl. kiegyezés / emancipációs törvény: 1867, az izraelita bevett vallás: 1895, első világháború: 1914–18, Tanácsköztársaság: 1919).	0–2
	T2 Rögzít két lényeges dátumot az 1919 utáni időszakból (pl. numerus clausus: 1920, Bethlen miniszterelnöksége: 1921–31, numerus clausus módosítása / visszavonása: 1928, világválság kezdete: 1929, Gömbös miniszterelnöksége: 1932–36, első zsidótörvény: 1938, második zsidótörvény: 1939).	0–2
	T3 A téma kifejtése során ügyel a kronologikus szerkesztésre, és megállapításai Magyarországra vonatkoznak.	0–2
Kommunikáció, a szaknyelv alkalmazása	K1 Szakszerűen használja a következő általános történelmi fogalmakat: pl. zsidó, antiszemitizmus, emancipáció, vallás.	0–2
	K2 Szakszerűen használja a következő konkrét történelmi fogalmakat: pl. numerus clausus, zsidótörvények, fajelmélet, nyilas(keresztes).	0–2
	K3 A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	0–2
Ismeretszerzés, a források használata	F1 Rögzíti a szöveg lényegét (pl. a nemzeti hovatartozás választás / vállalás kérdése; mindenki magyar, aki annak vallja magát), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. a dualizmus korában a zsidóság jelentős része asszimilálódott; a zsidóságot a magyar nemzeten belüli vallási közösségnek tartották).	0–3
	F2 Rögzíti a kép lényegét (pl. a zsidóság asszimilálódni akar, de a nemzetiségek nem; a zsidó asszimilációt ellenzik az antiszemiták), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. az asszimiláció elsősorban a városokban zajlott; a liberális magyar állam szorgalmazta a zsidóság asszimilációját; az antiszemitizmus nem volt jelentős politikai erő / a liberális nacionalista felfogás uralkodott; az antiszemitizmus csúcsa / bukása a tiszzaeszlári per volt).	0–3
	F3 Rögzíti a szöveg lényegét (pl. Gömbös a zsidókat vádolja a Tanácsköztársaságért / a történelmi Magyarország felbomlásáért), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. az első világháború alatt / után felerősödött az antiszemitizmus; a zsidókat gyakran azonosították a kommunistákkal; Gömbös megkérdőjelezte a zsidóknak a magyar nemzethez való tartozását; Gömbös megalapította a Fajvédő Pártot).	0–3
	F4 Rögzíti a szöveg lényegét (pl. Gömbös a Hitlerrel közös antiszemitizmusra hivatkozik; Gömbös gazdasági együttműködést kér Németországtól), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. Magyarország gazdaságilag és politikailag is elköteleződött Németország mellett; sokan a nácizmust látták a jövő ideológiájának; ez erősítette az antiszemitizmust a magyar politikában / kormányzatban).	0–3

	F5 Rögzíti a szöveg lényegét (pl. a Nemzeti Akarat Pártja / NAP korlátozni akarja a zsidók arányát az egyes foglalkozási ágakban; a NAP tiltani akarja a zsidó bevándorlást / ki akarja utasítani a zsidók egy részét), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. a NAP utódja Szálasi Nyilaskeresztes Pártja; a szélsőjobboldal egyértelműen a fajelmélet alapján különböztette meg a zsidókat; cél volt a zsidó vagyon újraosztása is).	0–3
Eseményeket alakító tényezők feltárása, kritikai és probléma-központú gondolkodás	E1 Rögzíti, hogy a dualizmus időszakában a zsidóságot egyenjogúsították, és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. ez kezdetben csak az egyéni jogokat érintette; később a zsidó vallás is bevett vallássá vált).	0–3
	E2 Rögzíti a numerus clausus antiszemita vonását (pl. zsidók csak országos arányuknak megfelelő számban tanulhatnak tovább; az egyetemi felvételinél szempont lett a származás), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. ezzel akarták helyzetbe hozni a „keresztény középosztályt” / az elcsatolt területekről elmenekült értelmiséget; ez reakció volt a zsidósággal szembeni vádakra).	0–3
	E3 Rögzíti, hogy a világválság idején felerősödött az antiszemitizmus, és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. sokan a zsidóságot azonosították a nagytőkével / a kapitalizmussal; a zsidóság felülreprezentált volt az értelmiségi munkakörökben; az antiszemitizmus a vagyon újraosztására is irányult; új típusú szélsőjobboldali / nemzetiszocialista pártok alakultak).	0–3
	E4 Rögzíti a zsidótörvények lényegét (pl. korlátozták a zsidók jelenlétét különböző munkakörökben), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. kezdetben vallási, majd faji alapon határozták meg a zsidó fogalmát; kezdetben 20, majd 6%-ban állapították meg a zsidók arányát).	0–3
	E5 Önálló ismereteivel, helyes megállapításaival kiegészíti és alátámasztja elemzését.	0–3
<i>Ugyanaz a válasz nem fogadható el két külön tartalmi elem (forráshasználat, eseményeket alakító tényezők) pontozásánál is.</i>		
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		44
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		22

18. A gyarmatosítás		(komplex – összehasonlító)
Szempontok	Műveletek tartalmak	Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó alapvetően Amerika 16. századi és India 18–19. századi gyarmatosítását veti össze a megadott szempontok szerint. A válasz a források felhasználásával lényegi összefüggéseket tár fel.	0–2
Tájékozódás térben és időben	T1 Rögzíti, hogy Amerikát 1492-ben fedezték fel.	0–2
	T2 Rögzít egy India gyarmatosítására vonatkozó időbeli elemet (pl. hétéves háború: 1756–63, a szipojlázadás: 1857) vagy India gyarmatosítását az ipari forradalomhoz / Viktória királynő uralkodásához köti.	0–2
	T3 Rögzíti a téma egy térbeli elemét (pl. Kolumbusz először a közép-amerikai szigetvilágban kötött ki, Azték Birodalom / Mexikó, Inka Birodalom / Peru, Brazília portugál gyarmat).	0–2
	T4 Rögzíti a téma egy Indiára vonatkozó térbeli elemét (pl. Kelet-indiai Társaság monopóliuma, hindu és muszlim területek, a Brit Birodalom legjelentősebb gyarmata).	0–2
Kommunikáció, a szaknyelv alkalmazása	K1 Szakszerűen használja a következő általános történelmi fogalmakat: pl. kereszténység, kereskedelem, ipar, nemesfém / arany / ezüst.	0–2
	K2 Szakszerűen használja a következő konkrét történelmi fogalmakat: pl. gyarmat, járvány, imperializmus / fajelmélet / rasszizmus, ipari forradalom.	0–2
	K3 A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	0–2
Ismeretszerzés, a források használata	F1 Rögzíti a szöveg lényegét (pl. Kolumbusz hittérítéssel / missziós küldetéssel indokolja útnak indulását), rögzíti a szöveg lényegét (pl. Rhodes szerint a gyarmatosítás célja az angolok létszámának növelése / a civilizáció terjesztése / a világbéke), és ezekkel kapcsolatban összehasonlító megállapítást tesz (pl. a gyarmatosítók mindkét esetben civilizációs felsőbbrendűségi / küldetéstudattal rendelkeztek / a meghódítottak civilizálásával indokolták a hódítást; a 16. században vallási, a 19. században a faji ideológia támogatta a gyarmatosítást).	0–4
	F2 Rögzíti a szöveg egy lényegi elemét (pl. Kolumbusz / a gyarmatosítók fűszereket / nemesfémeket akartak szerezni), rögzíti a szövegek lényegét (pl. tiltották az indiai pamutszövetek importját Nagy-Britanniába; Nagy-Britanniában is megkezdődött a pamutszövetek gyártása), és ezekkel kapcsolatban összehasonlító megállapítást tesz (pl. a gyarmatosítás mindkét esetben az ázsiai kereskedelemmel függött össze; a 16. században a gyarmatosítás célja a távol-keleti luxuscikkek olcsóbb beszerzése / a luxuscikkekért fizetendő nemesfém megszerzése volt, a 18–19. században a brit textilipar nyersanyagbázisának / piacának biztosítása / vetélytársának kiiktatása).	0–4
	F3 Rögzíti a kép egy lényegi elemét (pl. a betegek kiütések jelennek meg; az indiánok betegségekben haltak meg), rögzíti a kép egy lényegi elemét (pl. modern tűzfegyverek használata), és ezekkel kapcsolatban összehasonlító megállapítást tesz (pl.	0–4

	Amerika esetében a járványok pusztítása volt a gyarmatosítók sikerének egyik fő oka, míg Indiában az ipari forradalom biztosította modern fegyverek).	
Eseményeket alakító tényezők feltárása, kritikai és probléma-központú gondolkodás	E1 Rögzíti, hogy Amerikát a spanyolok (és a portugálok / angolok, franciák) gyarmatosították, rögzíti, hogy Indiát a britek (és kis részben a portugálok, hollandok és franciák) gyarmatosították, és ezekkel kapcsolatban összehasonlító megállapítást tesz (pl. Spanyolország és Nagy-Britannia a 16., illetve a 18–19. század tengeri nagyhatalmai voltak; tengeri hatalmuk a gyarmatosítás oka és következménye is volt; az Atlanti-partvidék államai vettek részt a gyarmatosításban; mindkét területen nagy volt a versengés).	0–4
	E2 Rögzíti, hogy az amerikai gyarmatokról nagy mennyiségű nemesfém áramlott Spanyolországba / Európába <i>vagy</i> a gyarmatokon ültetvényeket létesítettek, rögzíti, hogy a gyarmatosítás után gyapotot importáltak Indiából Nagy-Britanniába <i>vagy</i> a brit textilipar termékeit szállították Indiába, és ezekkel kapcsolatban összehasonlító megállapítást tesz (pl. Spanyolországban az árforradalom gazdasági hanyatlást eredményezett, míg a brit iparosodást segítette a világkereskedelem / szabad kereskedelem / a megszerzett piac; a gyarmatosítás mindkét esetben a piacok bővülését / gazdasági növekedést eredményezett – igaz, ennek nem Spanyolország volt a nyertese; Amerika gyarmatosítása teremtette meg a világkereskedelmet, India gyarmatosítása pedig ennek forgalmát növelte jelentősen).	0–4
	E3 Rögzíti, hogy a spanyolok a portugálokkal (később a hollandokkal és britekkel is) vetélkedtek Amerikáért, rögzíti, hogy a britek a franciákkal / oroszokkal vetélkedtek Indiáért, és ezekkel kapcsolatban összehasonlító megállapítást tesz (pl. a spanyolok és a portugálok felosztották a világot maguk között, a britek kiszorították a franciákat Indiából / megegyeztek az oroszokkal ázsiai befolyási övezeteikről).	0–4
	E4 Önálló ismereteivel, helyes megállapításaival kiegészíti és alátámasztja elemzését.	0–4
<i>Ugyanaz a válasz nem fogadható el két külön tartalmi elem (forráshasználat, eseményeket alakító tényezők) pontozásánál is.</i>		
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		44
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		22

A feladatlapon szereplő források (kép, adatsor, térkép) lelőhelyei:

3. Száray Miklós: Történelem II. középiskolák, 10. évfolyam. Forrásközpontú történelem. Nemzeti Tankönyvkiadó.

5. Kenyeres István: „Nekem pénzem nincsen, valami volt, Isten tudja mind hadra költöttem”. Állami jövedelmek és hadi kiadások Bethlen Gábor és II. Ferdinánd korában. In: Bethlen Erdélye, Erdély Bethlene. A Bethlen Gábor trónra lépésének 400. évfordulóján rendezett konferencia tanulmányai. Szerk. Dáné Veronka et al. Kolozsvár, 2014. 480.

7. https://trafofizika.blog.hu/2016/06/16/transzformatorok_tortenete

<https://www.fizkapu.hu/fizfoto/fotok/fizf0570.jpg>

http://pestbuda.hu/nyomtatasi/20190710_150_eve_született_kando_kalman

https://hu.wikipedia.org/wiki/F%C3%A1jl:Ganz-Mechwart_hengersz%C3%A9k.jpg

<https://cultura.hu/kultura/puskas-tivadar-tortenete/>

8. <https://gottmituns.net/2013/05/09/life-in-the-trenches-diary-of-a-german-soldier-courcy-france-1915/>

HR Hopps, 1917

www.mozaweb.hu

10. Europress

Száray Miklós: Történelem V. Forrásközpontú történelem. Nemzeti Tankönyvkiadó.

11. Molnár József – Molnár D. István: Kárpátalja népessége és magyarsága a népszámlálási és népmozgalmi adatok tükrében. Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség Tankönyv- és Taneszköztanácsa. Beregszász, 2005.

14. https://en.wikipedia.org/wiki/Bank_run#/media/File:Bank_Run_on_American_Union_Bank.jpeg

https://en.wikipedia.org/wiki/Great_Depression_in_the_United_States#/media/File:US_Employment_Graph_-_1920_to_1940.svg

16. Pénzügyminisztérium: A gazdasági átalakulás számokban 198–1997, Bp. 1997

http://epa.oszk.hu/01700/01739/00098/pdf/EPA01739_eszmelet_113_015-036.pdf

17. Borsszem Jankó, 1882. szeptember 10. https://mediakutato.hu/cikk/2003_01_tavasz/02_judapesti_bulevaron

18. Bernardino de Sahagún: Florentine Codex (1540–1585)

National Army Museum, London